

Referat

Møte om: Kontaktutvalg mellom Regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

Saknr.: 11/2714- -

Til stede: Statsråd Robert Eriksson ASD
Statssekretær Cecilie Brein-Karlsen HOD
Line Eikenes Langsholt, RIO- Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon
Johan Lothe, Wayback
Carl Eliassen, Marborg Nord
Ann-Kristi Brustad, Bikuben
Erik Bjerke, KREM – Kreativ Mangfold i Arbeidslivet
Martin Gustavsven, Leierboerforeningen
Ellen Bachmann, Batteriet
Caroline Bækkelund Ellingsen, Batteriet
Sanndro Moe Melgalvis HOD
Heidi Lohrmann ASD
Serap Helin Hartwig ASD

Dato: 04.06.2015

Møteleder: Statsråd Robert Eriksson

Referent: Serap Helin Hartwig

Kopi:

Referat fra møte i Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte - 4. juni 2015

1. Velkommen og presentasjonsrunde

Statsråd Eriksson ønsket velkommen til møtet i Kontaktutvalget. Deltakerne presenterte seg. Statssekretæren gikk gjennom forslag til dagsorden.

2. Opptrappingsplan for rusfeltet

Statssekretær Cecilie Brein-Karlsen fra Helse- og omsorgsdepartementet etterspurte innspill fra deltakerne på regjeringens opptrappingsplan på rusfeltet. Statssekretæren uttalte at det er et ønske om en helhetlig plan på området, hvor hovedinnsatsen rettes mot blant annet kommunesektoren, forebygging innen folkehelse. utfordringene i rusfeltet kan ikke løses av

helsesektoren alene. Det samarbeidet her med andre aktører, herunder Arbeids- og sosialdepartementet.

Opptappingsplanen er planlagt lagt frem høsten 2015.

3. Carl Eliassen (MarBorg Nord) gir en kort innledning om innleggene fra Samarbeidsforum mot fattigdom

Det ble pekt på viktigheten av arbeid på tvers av departementer med hensyn til rusfeltet. Det er her viktig å se hele mennesket. Det er mindre kostnader knyttet til forebyggende arbeid enn behandling i ettertid. Ser behov for bedre løsninger og anmoder om at innspill sees og høres. Det ble vist til personlig erfaringer med rus, og viktigheten av erfaringsbasert kompetanse på området. Det er fremdeles behov for ettervern og bolig for målgruppen.

Det ble videre vist til Vångeng- rapporten, og der det ble sagt at denne anbefaler fast kontaktperson for personer med rusproblemer.

4. Line Eikenes Langsholt (RIO) - innlegg om opptappingsplanen knyttet til fattigdom, NAV og meningsfull aktivitet.

Line Eikenes Langsholt (RIO) roste regjeringen for arbeidet med rusfeltet. Påpekte at fokus på rus og fattigdom henger sammen, og da særlig ASDs ansvarsområde. Studier og forskning om sosiale ulikheter i helse, ikke bare relevant i folkehelsesammenheng. Rusavhengig og fattigdom henger sammen. Det ble i denne sammenheng vist til at det finnes forskning som underbygger påstanden om at den sosiale arven føres videre også når det gjelder rusproblematikk. I tillegg til at det ofte er en sammenheng mellom rus og fattigdomsproblematikk.

Dette understreker viktigheten av arbeid på tvers av departementer.

Det ble pekt på at også forrige regjering hadde en opptappingsplan. Denne planen var imidlertid ikke godt nok kjent i alle kommuner, og dette signaliserer svak implementering.

Det er tilstrekkelig kartlegging fra kommunenes side, som ofte ender opp med få tiltak.

Line Eikenes Langsholt (RIO) mente at det bør være en forutsetning for utbetaling av midler at kommunene benytter seg av kartlegger ved hjelp av brukerplan. Her bemerkes det også at tilskuddsmidlene bør øremerkes. Det etterspørres brukermidvirkning på alle nivåer.

Det oppleves at NAV mangler kompetanse på rus-området og om rusproblematikk. NAV må bygge nettverk som henger sammen med aktivitet. Det etterspørres reell hjelp, særlig da rusavhengige er løftet høyt. Det ble understreket at det nå er tid for å diskutere innholdet i tjenestene som gis. Det er her viktig med meningsfylte aktiviteter for alle.

Det oppleves ikke at Kvalifiseringsprogrammet (KVP) oppfyller forventningene til rusavhengige i aktivitet.

Det ble vist til RIO Restart som en viktig prosjekt i overgangen mellom institusjon og et produktivt liv. Dette er et arbeidstreningsprogram i Bragdøya i Kristiansand, hvor ulike dagtilbud tilbys for personer som er ferdig i rusbehandling eller soning. Tiltakene blir utviklet avhengig av brukers behov. Oppfølging, kurs i økonomistyring, arbeidstrening mv.

Det ble vist til gode resultater. Etter 2 år er 23 personer fortsatt rusfri og at dette koster mindre enn å ha en i behandling for rusmisbruk. Disse prosjektene sliter imidlertid, og i stor grad fordi kommunene ofte har egne prosjekter som er iverksatt.

Det ble vist til at statsråd Eriksson i Arendals uka skal ha uttalt: "*at satsningen i rusfeltet skal øke*".

Merknad fra statsråd Eriksson om at ny opptrappingsplan er et godt steg i dette arbeidet. Line Eikenes Langsholt (RIO) uttalte at 8 av 10 som kommer ut av rus har ikke ettervern.

Statsråd Eriksson var enig i at institusjonene på område ikke samarbeidet godt nok, særlig med hensyn til ettervern. Det ble vist til styrkingen av NAV i fengsel, hvor NAV er i fengslene og kartlegger behovet ved løslatelse, som er et godt eksempel med hensyn til ettervern.

Erik Bjerke i KREM viste i denne forbindelse til NAV Horten hvor de mente at samarbeidet mellom NAV og KREM ikke fungerte optimalt.

5. Johan Lothe (Wayback) - innlegg om opptrappingsplanen knyttet til overgang fra behandling til ettervern og å mestre en rusfri hverdag. Berører boligutfordringer og gjeldsproblematikk.

Arbeider for at tidligere straffedømte:

- a. kan leve et liv uten rusmisbruk og kriminalitet
- b. lettere integreres i samfunn og arbeidsliv
- c. får arbeid og bolig, meningsfylt fritid og sosialt felleskap

Mente at det er store likheter mellom fengsel og rusinstitusjoner. I denne forbindelse er også gjeld et viktig tema. Fokus på gjeld og økonomi, "*Hvem venter på deg etter løslatelse?*". Kreditorer venter ofte på disse etter løslatelse.

Det ble opplyst at overgangen fra institusjon og hverdagsliv oppleves som vanskelig. Egnede boliger er en mangelvare. Mange får en kommunal bolig med andre rusavhengige i samme bygg. Dette er veldig uheldig. Konsekvensene av å ha mye gjeld ved løslatelse fra fengsel er blant annet mangel på kreditt som gjør det vanskelig å kjøpe varer og tjenester i likhet med andre. Det er da også vanskelig å leie og eie bolig. Dette fører ofte til en opplevelse av å være "annenrangsborger".

Utfordringen er videre at det er mange som gjør utleggstrekk, uten at de ulike namsmyndighetene snakker sammen. Den største kreditoren er ofte staten. De som har store gjeldsutfordringer har ofte vanskeligheter med å få oversikt over de ulike skyldnerne. Skyldner for ofte mye generell informasjon, men denne gruppen har behov for rådgivere som kan løse vedkommende ut av et liv med gjeld. Det opplyses at det er mye kø for å få råd og veiledning fra en gjeldsrådgiver.

Lothe mente at kompetansen på økonomisk rådgivning er for lav i NAV. Rusinstitusjonene mangler også kompetanse i gjeldsrådgivning.

Det ble anmodet om at organisasjonenes kompetanse på området blir brukt i større grad. Organisasjonene forventer at involverte departementer i større grad tar kontakt.

Statsråd Eriksson uttrykte forståelse for tilbakemeldingen med hensyn til NAV i fengsel. Det ble pekt på at NAV i fengsel også har ansvar for innbyggere fra andre kommuner, da det som hovedregel er oppholdskommunen som har ansvar for å dekke utgifter knyttet til bosetting mv. Hjemkommunen tar sjeldent ansvar for utgifter knyttet til overføring. Ofte inntreer hjemkommunens ansvar når den som har vært i fengsel returnerer.

Johan Lothe (Wayback): Mente at NAV må være på plass med reell myndighet og muligheter til å fatte vedtak.

Statsråd Eriksson viste til partnerskapet og at NAV ikke har instruksjonsmyndighet overfor rådmennene. Med henvisning til Vågeng- rapporten var statsråden enig i at det er forbedringspotensiale på området.

Erik Bjerke (KREM) viste til eksempel fra Danmark omtalt som "High Five" som er et tiltak for de som skal løslates og har behov for bistand for å komme seg videre.

Johan Lothe (Wayback) uttrykte misnøye med at det ved løslatelse fra institusjon fort går informasjon til innkrevingsmyndighetene men at denne informasjonen sjeldent går like fort ved innleggelse.

Ann-Kirsti Brustad (Bikuben) opplyste om det arbeidet som gjøres i organisasjonen opp mot pårørende. Erfaringene med pårørende er viktige. I et liv med rus er det mange involverte. Det ønskes at det iverksettes selvstendige tiltak for pårørende som gruppe. Pårørende kan heller ikke følge arbeidslivet som andre som konsekvens av relasjonen til den rusavhengige. Dette er et viktig område og som utgjør en stor gruppe som kjemper for å bli sett. Brustad mente at pårørende som gruppe er viktig i arbeidet på rusfeltet. Brustad viste også til at pårørende også risikerer å selv bli avhengig av rus og at dette er viktig å ha med seg opp mot arbeidet med opptrappingsplan mot rus.

Statssekretær Cecilie Brein-Karlsen (HOD) var enig i at pårørende er viktig i arbeidet på rusfeltet.

Erik Bjerke (KREM) var opptatt av inngangen til arbeidslivet. Viste til metodeutvikling som eksempel. Sosialt entreprenørskapsbedrift som ansetter tidligere rusmisbrukere. Oppgavene er knyttet til handel, kjøp og salg, noe som målgruppen har erfaring med. Dette gjør at gruppen kvalifiserer seg til annet arbeid.

Det ble vist til Foreningen human narkotikapolitikk som driver oppsøkende virksomhet i Oslo sentrum. Det vises til at mange erfarer at man ikke får sine rettigheter fra NAV innfridd, og dette prosjektet som en løse funksjon hjelper med kontakten med NAV. Det ble videre pekt på at handlingsrommet i møte med leger ikke utforskes tilstrekkelig innenfor gjeldende regelverk. Denne kompetansen kan bidra til nye modeller som virker bedre.

Statsråd Eriksson sa at det er viktig med nye løsninger for å få ulike grupper inn i arbeidslivet, særlig innovasjon. I denne forbindelse viste statsråden til at regjeringen satser mye på sosiale entreprenører. Statsråden understreket viktigheten av at politikerne ikke går inn og setter

rammer for kreativiteten, men kun legger til rette for slik kreativitet. Det er her viktig med godt samarbeid mellom stat, kommune, helse og andre relevante aktører.

Erik Bjerke (KREM) etterspurte reell dialog mellom departementene som en forutsetning for et godt resultatet.

Martin Gustavsen (Leieboerforeningen) understreket hvor viktig bolig er. Gustavsen mente mange kommuner ikke har et godt tilbud om bolig. Gustavsen viste til at det å ha et godt hjem er spesielt viktig for å bedre overgangen fra institusjon til hverdag. Det er viktig at det jobbes med bolig tidlig og ikke uka før løslatelse. Det ble vist til forskning som viser at 1 av 4 ikke har et sted å bo ved utskrivelse og at kommunene ikke har kjennskap om løslatelser og dermed ikke tiltak for overgang til bolig. Bolig er sjeldent en del av den individuelle planen ved løslatelse, samt mangel på koordinering med kommunene.

Statsråd Eriksson sa at det er ulikt hvordan kommunen prioriterte bolig. Statsråden utfordret imidlertid brukerorganisasjonene på å ta kontakt på fylkesnivå ut i den enkelte kommune og bevisstgjøre kommunene på forhold knyttet til bolig.

Langsholt (RIO) tok statsrådets utfordring med hensyn til kommunene. Langsholt sa at det spilles en del lokalt og samarbeidet med Fylkesmennene er godt men det er ikke tilrettelagt fra statens side at organisasjoner kan brukes.

6. Brukermedvirkning

Oppfølging av møtet 2. desember 2014 v/ statsråd Eriksson. Brukermedvirkning var tema på møte i Kontaktutvalget 2. desember 2014.

Det ble etterspurt brukerrepresentanter som skal representere i NAVs brukerutvalg. Det er et ønske om at dette er på plass ved årsskiftet. Det har vært avholdt møter blant annet med FFO i mars i år om hvordan dette kan løses. Ut i fylkene er det ulik praksis på hvordan dette håndteres.

En arbeidsgruppe som har sett på dette viser til at det er behov for like mandater med hensyn til arbeidet med brukerutvalg. Viktig at brukerorganisasjonene er enig i hvordan arbeidet skal gjennomføres slik at det er lettere å ta del i utvalgsarbeidet. Statsråden er villig til å sette i gang omgående så snart det blir klart hvem som ønsker å bidra i dette arbeidet.

Elliassen (MarBorg Nord) sitter som leder i brukerrepresentant i NAV i en kommune, men i nabokommunen er det ikke et brukerutvalg.

Line Eikenes Langsholt (RiO) mente at det er viktig å vite hvor brukermedvirkningen skjer. Det er viktig at brukererfaringene brukes i det direkte arbeidet. Her får brukerorganisasjonene spilt inn tidlig og organisasjonene velger representanter som kan bidra med ulikt arbeid på området.

Statsråd Eriksson mente at brukerorganisasjonene må bli enige mellom seg. Her er det ulike meninger og det har vist seg at det er vanskelig å bli enige. Arbeidet var klart i begynnelsen av året, men brukerorganisasjonene ble ikke enige. Det har vært ulik praksis i kommunene og

fylkeskommunene. Det er behov for en konkret mal på dette arbeidet. Da er det bedre forutsetninger for å lykkes.

Line Eikenes Langsholt (RIO) sa at brukerorganisasjonenes innspill må være likestilt departementets. Det er viktig at det stilles krav om at innspill kommer, dersom det oppleves at brukerorganisasjonene ikke leverer der det skal leveres.

Statsråd Eriksson sa at han ønsker en reell brukermedvirkning og da er det viktig at relevant brukererfaring kommer frem. Brukerorganisasjonenes viktigste funksjon er å vise hvordan den enkeltes hverdag og utfordringer er, slik at beslutningene kan tas med riktige forutsetninger. Statsråden mente at møtene tre ganger i året er viktig, men at det er viktig med dialog om hvilke saker som bør tas opp i disse dialogmøtene. Brukerorganisasjonene har en viktig stemme. Det er viktig med en felles forståelse om problemstillingene på området. Hovedforventningen er at det nå startes med oppfølging av Vångeng- rapporten som går gjennom forslagene, retningen er klar og Nav må gå fra å ha fokus på inntektssikring til å ha fokus på arbeid. Dette er viktig for at den enkelte skal kunne være selvhjulpen. Dersom den enkelte er for syk så skal det være på plass inntektssikringsordninger. Statsråd Eriksson sa at det er behov for innspill på hvordan dette skal oppnås. Hvordan skal man oppnå at arbeidsevnen til den enkelte skal brukes optimalt? For eksempel en tidligere rusmisbruker som også har psykiske utfordringer, men som har en rest arbeidsevne. Det er her viktig med overgang til ordinært arbeidsliv. Statsråden sa at det er behov for arbeidskraft for fremtiden. I fremtiden vil sannsynligvis mange av landets innbyggere ha opprinnelse fra land utenfor EU/EØS- området, uten riktig formell kompetanse. Statsråden ønsket innspill på hvordan oppnå treffende integreringspolitikk for å få utnytte arbeidsevnen til denne gruppen. Dette er området som statsråden ønsker innspill på. Statsråden mente at det må lages systemer som gjør det mulig å bruke arbeidsevnene.

Erik Bjerke (KREM) mente at noen strukturer bidrar til at status quo opprettholdes.

Mennesker må møtes der de er.

Statsråden ønsket å vite hvilken forventninger organisasjonene har

Johan Lothe (Wayback) ønsket å bli tatt på alvor. Viktig at organisasjonene får tilbakemeldinger.

Erik Bjerke (KREM) mente at det er viktig med innspill på hvordan samarbeidet kan bli bedre.

Representanter for Leieboerforeningen mente at det var viktig med åpne samtaler og uformell tone og ønsket en involvering tidlig fase.

Line Eikenes Langsholt (RIO) sa at hun var klar over at organisasjonene ikke kan forandre regjeringens politikk, men var interessert i å gi innspill på hvordan ting kan gjøres bedre.

Brukermedvirkning i departementsarbeid er viktig, eks. arbeidsgrupper.

Batteriet kan være et sekretariat som videreformidler informasjon til de ulike organisasjonene.

Statsråd Eriksson sa at han var enig i at medvirkning er viktig. Som et eksempel ble det vist til at med hensyn til aktivitetskrav er det viktig med innspill på hvordan grupper kan settes ut i livet.

Ann-Kristi Brustad (Bikuben) understreket igjen at pårørende må sees tidlig og at rus ofte går i arv.

7. Oppsummering og tidspunkt og tema for neste møte

Statsråd Eriksson sa at regjeringen 7. mai i år sendte et lovforslag til Stortinget om endringer i overgangsstønad, utdanningsstønad og stønad til barnetilsyn. Kravet til aktivitetsplikt skjerpes. Stadig flere kommer ut i arbeid og dette er hensikten med innskjerpingen. Videre reduseres perioden for hvor lenge stønaden kan tas med til utlandet fra seks måneder til seks uker.

I forbindelse med spørsmål om barnefattigdom henviste statsråden til regjeringens strategi mot barnefattigdom. Det er vanskelig å få bukt med barnefattigdom, men det bør påses at barn som vokser opp i fattige familier får like muligheter. Ett av tiltakene som ble omtalt var styrking av gratis kjernetid for familier med lav inntekt.

Det ble nevnt to tiltak:

1. Aktivitetskrav for sosialhjelpsmottakere. Dette har ventet litt fordi det er viktig med god dialog med kommunene om hva som er riktig aktivitet som er egnet for gruppen. Mange kommuner har gode eks på aktivitet men mange har ikke det.
2. Barn under 18 som er i jobb skal skjermes. Det er her lagt frem en lovproposisjon for Stortinget.

Line Eikenes Langsholt (RIO) sa at det er viktig at brukertilbakemeldinger involveres når aktivitet vurderes. Ønsket å presisere brukerorganisasjonenes rolle som vaktbikkje.

Statsråd Eriksson sa at for brukere i behandling som skal ut i aktivitet er det viktig med medvirkning fra organisasjonene. Dersom en ung person har falt utenfor ordinær utdanning som skal ut i aktivitet så vil ikke medvirkning være like relevant.

Statsråd Eriksson informerte om neste møte som er i desember 2015. Forslag til tema for møtet er innspill til statsbudsjett 2017. Arbeidsrettete tiltak for de utenfor arbeidslivet, eller organiseringen av NAV kan også være mulige temaer? Statsråden etterspurte konkrete temaer som ønskes diskutert på møtet i desember.